

UZASADNIENIE ORZECZENIA SĄDU POWSZECHNEGO

Język ▪ struktura ▪ metodyka

redakcja naukowa

Paweł Nowak, Paweł Zdanikowski, Janusz Konecki

Janusz Konecki, Sebastian Ładoś

Paweł Nowak, Artur Ozimek, Mariusz Rutkowski

Jacek Sadowski, Paweł Zdanikowski

METODYKI

UZASADNIENIE ORZECZENIA SĄDU POWSZECHNEGO

Język ▪ struktura ▪ metodyka

redakcja naukowa
Paweł Nowak, Paweł Zdanikowski, Janusz Konecki
słowo wstępne Adam Czerwiński

Janusz Konecki, Sebastian Ładoś
Paweł Nowak, Artur Ozimek, Mariusz Rutkowski
Jacek Sadowski, Paweł Zdanikowski

METODYKI

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 marca 2022 r.

Recenzenci

Prof. dr hab. Jacek Warchala

Dr hab. Marcin Uliasz

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

JustLuk

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne rozdziały opracowali:

Sebastian Ładoś – rozdz. 4 pkt 4.1

Paweł Nowak – rozdz. 1 pkt 1.1, 1.2, 1.4, 1.5.3, 1.6

Artur Ozimek – rozdz. 4 pkt 4.2

Mariusz Rutkowski – rozdz. 1 pkt 1.3, 1.5.1, 1.5.2

Jacek Sadowski – rozdz. 3

Paweł Zdanikowski, Janusz Konecki – rozdz. 2

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-153-2

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wstęp	13
Przedmowa	17
Rozdział 1	
Tło kulturowe i komunikacyjne	21
1.1. Wprowadzenie – kultura druku a kultura obrazu, rozum a emocje, prawo a postprawda w komunikacji i w przestrzeni publicznej XX w.	21
1.2. Literackość a użytkowość języka publicznego, języka prawniczego i języka prawnego – naturalny porządek rzeczy (NPR) a retropiczny porządek rzeczy (RPR) i specjalistyczny porządek rzeczy (SPR) w uzasadnieniach pisemnych i ustnych	24
1.3. Uzasadnienie jako gatunek na tle języka prawnego i prawniczego	30
1.3.1. Uzasadnienie jako komunikat. Instytucjonalne, prawne i językowe uwarunkowania	30
1.3.2. Rodzaje normy językowej i czynniki wpływające na jej kształt oraz wykorzystanie w tekstach uzasadnień	34
1.4. Prosty język a teksty prawne i prawnicze – „Zasady techniki prawodawczej” 6 lat później	40
1.5. Praktyka pisania uzasadnień – stan obecny	43
1.5.1. Wprowadzenie	43

1.5.2. Najczęstsze błędy i usterki językowe i redaktorsko- -edytorskie w uzasadnieniach ustnych i pisemnych ...	44
1.5.2.1. Uwagi wstępne	44
1.5.2.2. Błędy ortograficzne	44
1.5.2.3. Błędy fleksyjne	46
1.5.2.4. Błędy leksykalne	47
1.5.2.5. Błędy składniowe	49
1.5.3. Formularze uzasadnień a język	52
1.5.4. AI (sztuczna inteligencja) i programy do kontroli i oceny języka w komunikatach publicznych / uzasadnieniach	53
1.6. Ustne motywy uzasadnienia i uzasadnienie pisemne – inne aspekty komunikologiczne	57
1.6.1. Wprowadzenie	57
1.6.2. Wizerunek sądu	58
1.6.3. Metody komunikacji	60
1.6.4. Media na sali rozpraw	62

Rozdział 2

Istota, funkcje i cechy uzasadnienia	64
2.1. Istota uzasadnienia	64
2.2. Funkcje uzasadnienia	68
2.2.1. Funkcje procesowe	70
2.2.1.1. Funkcja kontrolna (zewnętrzna)	70
2.2.1.2. Funkcja stymulująca (samokontroli)	72
2.2.1.3. Funkcja interpretacyjna (sprawozdawczo- -interpretacyjna)	74
2.2.2. Funkcje pozaprocessowe	75
2.2.2.1. Funkcja perswazyjna (argumentacyjna, racjonalizacyjna)	75
2.2.2.2. Funkcja wychowawcza (społeczna, legitymizacyjna)	76
2.2.2.3. Funkcja wizerunkowa	77
2.3. Cechy uzasadnienia	79
2.3.1. Zupełność (kompletność)	79
2.3.2. Zwiążłość	80

2.3.3. Komunikatywność	85
2.3.4. Poprawność językowa	88

Rozdział 3

Uzasadnienie orzeczenia w sprawie cywilnej	89
3.1. Normatywny obowiązek sporządzenia uzasadnienia, czyli uzasadnienie jako zło konieczne	89
3.2. Zakresowość uzasadnienia	95
3.3. Struktura uzasadnienia sądu pierwszej instancji	100
3.3.1. Uwagi ogólne	100
3.3.2. Część wstępna (opisowa)	105
3.3.3. Podstawa faktyczna rozstrzygnięcia (fakty i dowody)	109
3.3.4. Podstawa prawna rozstrzygnięcia (rozważania prawne)	114
3.4. Struktura uzasadnienia sądu drugiej instancji	117
3.4.1. Uwagi ogólne	117
3.4.2. Uzasadnienie orzeczenia oddalającego apelację lub zmieniającego zaskarżone orzeczenie	123
3.4.3. Uzasadnienie orzeczenia kasatoryjnego	125
3.5. Uzasadnienie wygłoszone (transkrybowane)	127
3.6. Uproszczone formy uzasadnienia	131
3.6.1. Uzasadnienie skrócone	131
3.6.2. Uzasadnienie uproszczone	132
3.7. Zasadnicze motywy rozstrzygnięcia	134
3.7.1. Ustne motywy rozstrzygnięcia	134
3.7.2. Pisemne motywy rozstrzygnięcia	136
3.8. Co nas czeka – uzasadnienia na formularzach?	137

Rozdział 4

Uzasadnienie orzeczenia w sprawie karnej	142
4.1. Uzasadnienie wyroku sądu pierwszej instancji	142
4.1.1. Uzasadnienie na formularzu – uwagi wprowadzające	142
4.1.2. Ustalenie faktów	151
4.1.2.1. Fakty uznane za udowodnione	151
4.1.2.2. Fakty uznane za nieudowodnione	161

4.1.3. Ocena dowodów	164
4.1.3.1. Dowody będące podstawą ustalenia faktów	164
4.1.3.2. Dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów	173
4.1.4. Podstawa prawna wyroku	178
4.1.4.1. Podstawa prawna skazania albo warunkowego umorzenia postępowania zgodna z zarzutem	178
4.1.4.2. Podstawa prawna skazania albo warunkowego umorzenia postępowania niezgodna z zarzutem	185
4.1.4.3. Warunkowe umorzenie postępowania	188
4.1.4.4. Umorzenie postępowania	193
4.1.4.5. Uniewinnienie	198
4.1.5. Wyjaśnienie wymiaru kary i innych elementów represji karnej	202
4.1.5.1. Kara	202
4.1.5.2. Środki karne	216
4.1.5.3. Przepadek	220
4.1.5.4. Środki kompensacyjne	223
4.1.5.5. Środki związane z poddaniem sprawcy próbie	225
4.1.6. Inne rozstrzygnięcia zawarte w wyroku	228
4.1.7. Inne zagadnienia	229
4.1.8. Koszty procesu	231
4.2. Uzasadnienie wyroku sądu odwoławczego	232
4.2.1. Uzasadnienie wyroku sądu odwoławczego – odmienności uzasadnienia względem wyroku sądu pierwszej instancji	232
4.2.2. Zwięzłość uzasadnienia jako element determinujący jego treść	235
4.2.3. Rodzaje uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego ...	241
4.2.4. Sposób wypełniania formularzy uzasadnień wyroków sądu odwoławczego	252
4.2.5. Analiza formularza uzasadnienia zgodnie z Instrukcją do wzoru UK	256

4.2.5.1. Część wstępna	256
4.2.5.2. Oznaczenie wyroku sądu pierwszej instancji	257
4.2.5.3. Podmioty wnoszące apelację	258
4.2.5.4. Granice zaskarżenia	260
4.2.5.5. Podniesione zarzuty	261
4.2.5.6. Wnioski	262
4.2.5.7. Ustalenie faktów w związku z dowodami przeprowadzonymi przez sąd odwoławczy	263
4.2.5.8. Ocena dowodów	266
4.2.5.9. Stanowisko sądu odwoławczego wobec zgłoszonych zarzutów i wniosków	268
4.2.5.10. Okoliczności podlegające uwzględnieniu z urzędu	270
4.2.5.11. Rozstrzygnięcie sądu odwoławczego	271
4.2.5.12. Koszty procesu	275
4.2.5.13. Podpis	276
4.2.6. Omówienie uzasadnienia w kontekście jego poprawności	276
Zakończenie	283
Wykaz literatury	285
Wykaz orzecznictwa	291
Wykaz aktów prawnych	297
O autorach	299

WSTĘP

Praktyka sporządzania uzasadnień orzeczeń od lat budzi zastrzeżenia. Chyba można powiedzieć, że w powszechnym odczuciu odbiorców uzasadnień, a więc szczególnie stron i uczestników postępowań sądowych, ich pełnomocników, dziennikarzy, a nawet części sędziów, uzasadnienia są zbyt obszerne, a wręcz rozwlekłe, mało przejrzyste i niezrozumiałe dla osób nieposiadających profesjonalnego przygotowania prawniczego.

Książka jest swego rodzaju podręcznikiem zawierającym zbiór dobrych praktyk sporządzania uzasadnień. W założeniu jej autorów ma ona za zadanie zaprezentować optymalną wizję uzasadnienia, a więc uzasadnienia zwięzłego (zawierającego jedynie niezbędną treść), przejrzystego i komunikatywnego, a jednocześnie prawidłowego od strony regulacji procesowych (cywilnej i karnej). To, co odróżnia ją od innych publikacji poświęconych tej tematyce, które ukazały się w ostatnim czasie, to przede wszystkim jej interdyscyplinarny charakter. Książka podejmuje bowiem nie tylko problematykę struktury i treści uzasadnienia orzeczenia, lecz także – a może nawet przede wszystkim – znaczenie języka uzasadnienia dla prawidłowości jego sporządzenia.

Idea książki zrodziła się w trakcie realizacji projektu badawczego „W poszukiwaniu optymalnego modelu uzasadnienia orzeczenia sądu”, który był realizowany w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury w latach 2018–2021 r.¹ Celem tego projektu było wypra-

¹ Zob. szerzej P. Zdanikowski, J. Konecki, A. Pietrzak, R. Nozdryn-Płotnicki, *Optymalny model uzasadnienia orzeczenia sądu – prezentacja wyników badań*, „Kwar-

cowanie zbioru dobrych praktyk sporządzania uzasadnień w formie wzorca, nazwanego w pewnym uproszczeniu uzasadnieniem modelowym, który miałby szansę na upowszechnienie się w środowisku sędziowskim. Zasadniczym założeniem projektu było to, aby uzasadnienie modelowe było możliwie zwarte, komunikatywne oraz przejrzyste i, oczywiście, prawidłowe jurydycznie. Uzasadnienie modelowe opracowali sędziowie uczestniczący w projekcie w dwóch grupach (cywilistycznej i karnistycznej²) z udziałem ekspertów językoznawców i pod kierunkiem doświadczonego sędziego odwoławczego. Uzasadnienia modelowe powstały na bazie rzeczywistych uzasadnień, które wybrali uczestnicy projektu. Każde zdanie uzasadnienia analizowano z punktu widzenia jego niezbędności oraz merytorycznej i językowej poprawności. W efekcie powstał model uzasadnienia, który od tradycyjnego uzasadnienia różni się tym, że ma bardzo ograniczoną (kilkudzianową) część historyczną, jest pisane przy użyciu punktatorów, dzielących odrębnie strukturalnie części uzasadnienia oraz jest napisane komunikatywnie (brak używania niezrozumiałych powszechnie, niekiedy archaicznych sformułowań, brak zdań wielokrotnie złożonych, używanie odesłań do literatury i orzecznictwa jedynie w niezbędnym zakresie)³.

Uzasadnienia modelowe poddano badaniu wśród sędziów zarówno orzekających w pierwszej instancji, jak i wśród sędziów sądów odwoławczych. Badania potwierdziły nie tylko zgodność zaproponowanego modelu z prawem, ale także praktyczną użyteczność uzasadnienia modelowego⁴.

Po wykonaniu badań, wśród członków zespołu badawczego, który składał się m.in. z autorów niniejszego opracowania powstał pomysł

talnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2021/4, s. 97–111. Pełnotekstowa wersja raportu z realizacji projektu dostępna jest na stronie https://www.kSSIP.gov.pl/sites/default/files/raport_z_realizacji_projektu_badawczego.pdf (dostęp: 4.02.2022 r.). Dokument ten w dalszej części opracowania jest powoływany jako „Raport”.

² Miało to miejsce jeszcze przed wprowadzeniem obowiązku sporządzania uzasadnień orzeczeń w sprawach karnych na urzędowym formularzu.

³ Modelowe uzasadnienia stanowią załączniki do raportu z badań, zob. s. 94–111 Raportu.

⁴ Zob. Raport, s. 94–111.

napisania zwartego opracowania, który przybliżałby ideę uzasadnienia możliwie krótkiego oraz komunikatywnego i przejrzystego, które byłoby zrozumiałe dla przeciętnego odbiorcy⁵. Jest to szczególnie ważne, ponieważ historycznie władza sądownicza zasadniczo utrzymywała hegemoniczną, podkreślającą podrzędną rolę pozostałych poza sędzią uczestników rozprawy, relację komunikacyjną sędzia-podsądny/strona. Na te utarte i zaakceptowane przez pracowników wymiaru sprawiedliwości szablony, schematy i stereotypy poznawcze i językowe nałożyły się w XXI w. zmiany cywilizacyjne, które jeszcze bardziej ograniczyły znajomość języka polskiego wśród uczestników rozprawy i ich kompetencje komunikacyjne. A to wpłynęło na jeszcze większy dystans komunikacyjny między sędziami a ludźmi, których sprawy oni rozstrzygają.

Rzeczywistość trzeciego dziesięciolecia XXI w., i to nie tylko w Polsce, to przecież czas równorzędności w relacji władza – obywatel, a może nawet bardziej dominującej pozycji osoby, której sprawa dotyczy, a nie przedstawicieli dowolnego rodzaju władzy – prawodawczej, wykonawczej czy sądowniczej. Oczywiście, równorzędnej lub dominującej z perspektywy komunikacyjnej, a nie decyzyjnej czy kompetencyjnej, bo tu przewaga przedstawicieli władzy jest oczywista i niezmienna.

Wiemy, że zmiany nazw wymagają zmiany kodeksów, ustaw i rozporządzeń, ale zmiana sposobu uzasadniania rozstrzygnięć sądowych zgodna z czasem i miejscem, w których znajduje się współczesne społeczeństwo, takich zmian nie wymaga. Warto więc dowartościować tę większość członków społeczeństwa, traktować ją podmiotowo i podporządkować komunikację prawniczą typowemu uczestnikowi rozprawy, który również komunikacyjnie ma być najważniejszym i idealnym odbiorcą motywów ustnych i pisemnego uzasadnienia rozstrzygnięć sądowych.

⁵ Obecnie, biorąc pod uwagę, że od 5.12.2019 r. uzasadnienia orzeczeń w sprawach karnych są sporządzane na urzędowych formularzach, rekomendacje w zakresie struktury uzasadnienia mogą być aktualne jedynie w przypadku uzasadnień orzeczeń w sprawach wykroczeniowych.

W jaki sposób mogłoby i powinno to wyglądać, pokazuje nasza książka, która ma cztery rozdziały. Rozdział 1 prezentuje tło kulturowe i komunikacyjne problematyki uzasadnienia, wizerunku i miejsca sędziów i sądów w przestrzeni publicznej. Rozdział 2, będący częścią ogólną dla problematyki sporządzania uzasadnień w sprawach cywilnych i karnych, prezentuje istotę, funkcje oraz cechy uzasadnienia. Rozdziały 3 i 4 są poświęcone uzasadnieniom w sprawach cywilnych i karnych zarówno w odniesieniu do uzasadnienia orzeczenia sądu pierwszej instancji, jak i sądu odwoławczego.

Prezentowane w książce dobre praktyki sporządzania uzasadnień są wynikiem nie tylko zawodowych doświadczeń poszczególnych autorów, ale także efektem wspólnych działań w obszarze badawczym i szkoleniowym oraz podobnego spojrzenia na kwestie dotyczące zwięzłości i komunikatywności. Pomimo tego oraz zbiorowego charakteru książki każdy z autorów odpowiada samodzielnie za opracowaną przez siebie część.

Mamy nadzieję, że zaproponowane w publikacji rozwiązania i zmiany spotkają się z zainteresowaniem ze strony autorów i odbiorców uzasadnień. Jesteśmy przekonani, że nasze sugestie to właściwy krok w kierunku uwspółcześnienia i unowocześnienia wymiaru sprawiedliwości, co powinno przełożyć się na pozytywny wizerunek polskiego sądownictwa w społeczeństwie.

Rozdział 1

TŁO KULTUROWE I KOMUNIKACYJNE

1.1. Wprowadzenie – kultura druku a kultura obrazu, rozum a emocje, prawo a postprawda w komunikacji i w przestrzeni publicznej XX w.

Obečne w naukach humanistycznych i społecznych od końca lat 50. XX w. przekonanie, że kultura jest komunikacją, a komunikacja kulturą¹, chyba jeszcze nigdy nie było w takim stopniu urzeczywistnione i namacalne jak na przełomie XX i XXI w., a zwłaszcza w tym stuleciu. Co prawda już na początku lat 60. H. Marshall McLuhan twierdził, że „oddziaływanie techniki nie ujawnia się na poziomie opinii lub koncepcji, ale trwale, nie napotykać na żaden opór, zmienia proporcje zmysłów lub wzorce percepcji”², ale w owym czasie ani radio, ani telewizja nie były w stanie skutecznie i w pełni zająć miejsca druku, który szczególnie w informacyjnej (poznawczej) komunikacji prawnej, prawniczej, ekonomicznej, administracyjnej, urzędowej czy naukowej nadal był niezastąpiony. Tymczasem internetowa rewolucja komunikacyjna odebrała osłabioną w ostatnim czterdziestoleciu XX w. przez radio, a zwłaszcza przez telewizję, uprzywilejowaną pozycję językowi i drukowi, a w konsekwencji radykalnie (tylko z per-

¹ E.T. Hall, *Bezgłośny język*, Warszawa 1987, s. 8.

² H.M. McLuhan, *Zrozumieć media: Przedłużenia człowieka*, Warszawa 2004, s. 50.

spektywy struktury powierzchniowej kultury, a nie w jej głębi) zakończyła czas dominacji kultury druku, a w zasadzie „unicestwiła” druk³.

Kultura druku została zatem zastąpiona kulturą obrazu, w dodatku najczęściej ruchomego obrazu, którego percepcja ma się nijak do długich i skomplikowanych językowo-drukowych komunikatów publicznych przeniesionych jeden do jednego z połowy XX w. do przestrzeni społecznej XXI w. przez urzędy, administrację, naukę oraz oczywiście także przez prawo. Gdyby współczesna kultura wymagała od ludzi patrzenia, słuchania i czytania oraz od tego uzależnione było osiąganie przez jednostkę dobrostanu i budowanie przez nią własnej strefy komfortu, ten nielogiczny i nieracjonalny eksperyment komunikacyjny mógłby się powieść. Jednak współczesna kultura obrazu oczekuje od jej twórcy-odbiorcy⁴ (uczestnika) czegoś zupełnie innego. Do bycia we współczesnej kulturze wystarczy bowiem widzenie, słyszenie i skanowanie, bo nadmiar komunikatów i informacji dostarczanych dziś jednostce przez media i pozostałą otaczającą rzeczywistość przekracza jej zdolności, a przede wszystkim możliwości poznawcze⁵, które nie zmieniły się w znaczący sposób od czasu kultury druku.

Zmiana sposobu odbioru, percepcji, rozumienia i interpretacji tekstu u współczesnych czytelników-adresatów musi wpływać na jego kształt

³ W strukturze głębokiej kultury ta zmiana dokonywała się zapewne bardziej ewolucyjnie, bo jeszcze w XX w. najpierw radio, a potem telewizja (zwłaszcza kolorowa) odbierały drukowi niezmienną przez wieki niezbędność, a Internet (jako zupełnie nowe i niespodziewane w tak krótkim czasie po narodzinach i rozwoju telewizji medium) tylko ten osłabiony i strudzony wiekami rządów nad innymi mediami druk zrzucił z tronu, zmusił do abdykacji i z każdym dziesięcioleciem, a być może nawet rokiem, coraz bardziej spycha go w czeluści niebytu, a przynajmniej czyni anachronicznym, emerytowanym i pozbawionym perspektyw rozwoju medium.

⁴ Twórcy-odbiorcy (nadawco-odbiorcy) są też fenomenem lub przekleństwem XXI w. Każdy może dziś być nadawcą komunikatu, który odbierze większa lub mniejsza grupa osób. Jednocześnie każdy komunikat może nie zostać właściwie odebrany przez nikogo albo każdy może odebrać przypadkowo komunikat, który nie był do niego adresowany i dla niego przeznaczony, a zatem jest dla niego niezrozumiały.

⁵ W książce Nicolasa Carra tę właściwość, a w zasadzie bezradność, człowieka określa się mianem immersji poznawczej – N. Carr, *Płytki umysł. Jak internet wpływa na nasz mózg?*, Gliwice 2013, s. 219–245.

językowy, zawartość informacyjną, konstrukcję gramatyczną, semantyczną i pragmatyczną. Doskonale zdają sobie z tego sprawę media, kultura popularna czy marketing i komunikacja polityczna. Natomiast zupełnie lub w bardzo niewielkim i niesatysfakcjonującym ani nadawców, ani odbiorców stopniu nie uwzględnili tych zmian w swoich komunikatach językowych urzędnicy, nauczyciele, naukowcy, a przede wszystkim prawnicy.

Poza brakiem reakcji na zmianę dominującego medium i sposób percepcji komunikatów przez odbiorców deficyty w komunikacji publicznej między instytucjami a jednostkowymi odbiorcami biorą się także m.in. z dwóch innych uwarunkowań kulturowych.

W postmodernistycznej rzeczywistości komunikacyjnej bardzo trudno jest sformułować zrozumiałą i satysfakcjonującą komunikacyjnie obiektywny przekaz informacyjno-komunikacyjny, a nawet jest to najprawdopodobniej zupełnie niemożliwe. Zamiast takich przekazów pojawiają się komunikaty interpretujące, wartościujące i emocjonalizujące rzeczywistość, które nie są tylko, a nawet nie przede wszystkim, racjonalne i nie odwołują się do rozumu odbiorców. Racjonalność i rozum kultury druku zastąpiła emocjonalność i afekt kultury obrazu, co ponownie wymusza konieczność zmiany komunikatów adresowanych do najbardziej reprezentatywnego dla większości polskiego społeczeństwa odbiorcy, nazywanego przez Marcina Króla „niewidocznym”⁶. Pozbawiona emocji, neutralna komunikacja publiczna przeniesiona z XX w. do współczesnego języka prawa i języka prawniczego jest dla strony w sporze sądowym całkowicie niezrozumiała, a przede wszystkim uprzedmiotawiająca i czyniąca przezroczystą/niewidoczną osobę, której dotyczy i o której losach decyduje. Nic zatem dziwnego, że wywołuje ona sprzeciw u odbiorców tego rodzaju komunikatów. Komunikaty te zostają przez nich zanegowane, odrzucone, uznane za manipulację, efekt korupcji lub kolesiostwa. W sukurs takim osądom odbiorczym idzie ponownie XXI-wieczna kultura obrazu, która wskutek bycia nadmiarową (nadkomunikacyjną i nadinformacyjną) dostarcza im bardzo często argu-

⁶ Zob. M. Król, *Pora na demokrację*, Kraków 2015, s. 173–186.

mentów (a częściej pseudoargumentów) do tego, aby uznać rozstrzygnięcie sądu za nieprawdziwe, niewłaściwe i nieuczciwe.

Kultura obrazu, Internet i nadmiar umożliwiają bowiem zrelatywizowanie niemalże każdej informacji, a na pewno dają taką możliwość w wypadku rozstrzygnięcia sądowego. Oczywista na tym etapie rozwoju cywilizacji unifikacja komunikacyjno-wiedkowa w przestrzeni publicznej doprowadziła do powstania „prawdy emocjonalnej” – postprawdy, której istota polega na uznawaniu przez odbiorcę za prawdziwe tylko tego, co sam emocjonalnie uznaje za prawdę⁷. Nie jest zatem już dziś sztuką znaleźć tylko właściwe rozwiązanie sprawy sądowej przez sędziego, równie ważna jest zdolność do skutecznego, czyli prawdziwego i postprawdziwego, argumentowania za tym rozstrzygnięciem tak, aby przekonać do niego każdego, a przede wszystkim stronę w sprawie, która bardzo często dotyczy „niewidocznych”.

1.2. Literackość a użytkowość języka publicznego, języka prawniczego i języka prawnego – naturalny porządek rzeczy (NPR) a retropiczny porządek rzeczy (RPR) i specjalistyczny porządek rzeczy (SPR) w uzasadnieniach pisemnych i ustnych

W tej nacechowanej emocjonalnie, nadmiarowej, postprawdziwej i wypełnionej obrazami przestrzeni publicznej język, w dalszym ciągu odróżniający ludzi od zwierząt i niezbędny w wielu obszarach funkcjonowania ludzi, a zwłaszcza w sferach administracji, urzędów, szkolnictwa i prawa, naturalnie i nieodwołalnie się zmienia. A przede wszystkim oddala się z zawrotną szybkością od uznawanego przez elity, znanego z kultury druku, rozwiniętego i uprzywilejowanego

⁷ Zob. J. Pleszczyński, *Post-prawda i post-falsz w epistemologii i komunikacji* [w:] *Słowo – Historia, historie w słowach*, red. M. Karwatowska, R. Litwiński, A. Siwiec, Lublin 2020, s. 273–290.

systemu semiotycznego. Opisywane przez socjologów przeobrażenia społeczne, które doprowadziły do przejścia przez ludzkość w bardzo krótkim czasie od społeczeństw przez plemiona do baniek społecznych, wiążą się także z zaistniałymi, choć nie przez wszystkich zauważonymi, odnotowanymi, a przede wszystkim zaakceptowanymi zmianami języka. Prace socjolingwistyczne, psycholingwistyczne i komunikologiczne pozwalają wyodrębnić w polskiej przestrzeni publicznej⁸ co najmniej cztery rodzaje zachowań językowych osób należących do różnych baniek.

Pierwsze z nich, według wielu badaczy najpopularniejsze, to codzienna agresja, grubiaństwo i wulgarność językowa, wynikające z braku kontaktu z językiem polskim po zakończeniu szkoły oraz braku potrzeb bardziej skomplikowanej komunikacji językowej na co dzień. To bardzo często prostacki „język ulicy”, który w połączeniu m.in. z alkoholem i frustracją dnia codziennego staje się początkiem, a czasami istotą, części rozpraw sądowych i postępowań prokuratorskich⁹. Według badaczy polszczyzny rzeczywistej¹⁰ w takich zachowaniach językowych nadawcy wykorzystują 300 słów, wśród których cztery najpopularniejsze są w przestrzeni publicznej uznawane za wulgarne i nie mogą pojawić się w zasadzie w żadnym komunikacie pisemnym czy ustnym formułowanym przez urzędników, administrację, naukowców, dziennikarzy czy prawników poza wyjątkowymi sytuacjami, gdy cytat jest niezbędnym elementem przekazu¹¹.

⁸ To właściwość większości współczesnych przestrzeni publicznych na całym świecie, zwłaszcza w krajach globalnej Północy, a nie tylko polskiej.

⁹ Tak jest z wyzwiskami, groźbami, nacjonalistycznymi hasłami czy rasistowskimi napisami sformułowanymi w języku pełnym agresji, nawołującymi do nienawiści na tle narodowościowym, religijnym, rasowym czy ideologicznym, które często kończą się aktami przemocy i/lub wandalizmu.

¹⁰ Zob. Jan Komunikant, *Słownik polszczyzny rzeczywistej (siłą rzeczy – fragment)*, Łódź 2011.

¹¹ Problem wulgaryzmów w uzasadnieniach sądowych i prokuratorskich jest szeroko dyskutowany podczas szkoleń i seminariów w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury. Głosy dzielą się w tej sprawie po połowie. Osobiście jesteśmy zdania, że zwłaszcza w sprawach, które tego rodzaju sformułowań dotyczą, choć nie tylko w nich, warto zacytować je w pełnym brzmieniu, a nie używać omówień typu: słowo na k, określenie powszechnie uznawane za obraźliwe/wulgarne, wulgarna nazwa męskiego członka. Nie kierujemy się zwyczajowymi ustaleniami, tylko przyjmujemy

Publikacja jest pierwszym na naszym rynku wydawniczym praktycznym opracowaniem dotyczącym uzasadniania orzeczeń sądów powszechnych w sprawach cywilnych oraz karnych, zawierającym zbiór dobrych praktyk ich sporządzania.

Omówiona została struktura uzasadnienia – zarówno w odniesieniu do orzeczenia sądu pierwszej instancji, jak i sądu odwoławczego – oraz szczególna forma, jaką jest urzędowy formularz uzasadnienia w sprawach karnych. Przedstawiono ponadto m.in. tło kulturowe, istotę, funkcje i cechy uzasadnienia, a także kwestię wizerunku sędziów i sądów w przestrzeni publicznej.

Co istotne, zaprezentowane rozważania umożliwiają zrozumienie charakteru uzasadnienia w aspekcie komunikacyjnym, zachowanie jego poprawności językowej, jak i reguł wynikających z przepisów normujących jego przygotowywanie.

Autorzy publikacji, wśród nich sędziowie oraz specjaliści z zakresu językoznawstwa i komunikacji, byli członkami zespołu ekspertów realizującego projekt badawczy pt. „W poszukiwaniu optymalnego modelu uzasadnienia orzeczenia sądu”, w ramach którego w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury wypracowano tzw. uzasadnienie modelowe.

Książka jest przeznaczona dla sędziów, asesorów sądowych, asystentów sędziów i innych osób zajmujących się problematyką postępowania sądowego, a także praktyków komunikacji społecznej.

9788382861532 W01P01

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ISBN 978-83-8286-153-2

9 788382 861532

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 139 ZŁ (W TYM 5% VAT)